

CINEMA i EDUCACIÓ

Coordinació Anacleto Ferrer i Francesc J. Hernandez

Fotograma d'El espíritu de la colmena (Victor Erice, 1973)

Anacleto Ferrer
Departament de Filosofia
Universitat de València

Francesc J. Hernández
Departament de Sociologia
i Antropologia Social
Universitat de València

EL PUNT
DE PARTIDA

En uns versos de *Marinero en tierra*, per l'any 1925, Rafael Alberti feia dir a un fill imaginari en la primera estrofa: «Del cinema al aire libre / vengo, madre, de mirar / una mar mentida y cierta, / que no es la mar y es la mar». I la mare responia, en la segona i última: «Al cinema al aire libre, / hijo, nunca has de volver,

/ que la mar en el cinema / no es la mar y la mar es». Aquest poema del gadità s'ajusta a una inqüestionable veritat expressada *ad adversum* en un altre díptic contundent del mateix autor: «Poeta, por ser claro no se es mejor poeta. / Por oscuro, poeta –no lo olvides–, tampoco». En el cas de què tractem, el poeta trasllada al lector, amb sintaxi cristal·lina, l'admiració filial i la desconfiança maternal davant un mitjà fascinant capaç de mostrar una realitat que no ho és. Recordem que per als primers espectadors que van contemplar, fa poc més d'un segle, l'*Arribada d'un tren a l'estació de La Ciotat*, dels germans Lumière, la transmissió a través de l'ull de

UNA MAR MENTIDA I CERTA

«Al cinema al aire libre,
hijo, nunca has de volver,
que la mar en el cinema
no es la mar y la mar es»

«La tensió entre subjectivitat i objectivitat, la dialèctica entre fantasia i realitat, resulta tan enriquidora i complexa com la vida mateixa»

la càmera d'un fet quotidià constitueix una experiència prodigiosa. Quants de nosaltres no hem vist per primera vegada una mar que no era la mar o un bes que no era el nostre bes a la pantalla d'un cinema! I amb quin goig prodigiós, quin desig!

El que anomenem realitat –quin compromís!– va ser des de l'origen una font d'inspiració per als cineastes; entre els pioners del nou art hi havia l'arrelada convicció que aquell artefacte era una eina perfecta per mostrar el que passava al món. Aquest *caràcter documental* va ser ben d'hora posat en qüestió per l'ús imaginatiu que el mag Méliès va donar a l'invent dels germans Lumière, donant a llum el poderós *caràcter creatiu* del cinematògraf. Però, com sol succeir quan es tracta d'obres humanes, ni tot intent de reflectir la realitat és merament documental –hi ha categories prèvies des de les quals construïm el nostre coneixement–, ni la pulsio creativa s'expressa d'esquena a la realitat –hi ha un context socio-cultural que resulta imprescindible per comprendre el fet artístic en tota la seua riquesa i versatilitat. La tensió entre subjectivitat i objectivitat, la dialèctica entre fantasia i realitat, resulta tan enriquidora i complexa com la vida mateixa. Hi ha dues xiquetes al llit. L'habitació està a les fosques. Ana, impressionada pel visionament de *Frankenstein*, pregunta a la seua

germana gran, Isabel, el destí del monstre: «Com saps que no mor?». Isabel: «Perquè, en el cinema, tot és mentida, és un truc... A més, jo l'he vist viu...». Dues ratlles del guió d'*El espíritu de la colmena* que ho resumeixen tot.

Precisament per aquesta dialèctica, la lliçó que ens ensenya el cinema és que, d'ell, també en podem aprendre; que en justa reciprocitat pel temps que ha viscut a costa de la realitat, nodrint els arguments amb històries agafades en préstec del món real, ha acumulat prou experiència imaginària per poder tornar-nos-la transmutada en forma d'esquemes, categories i models que ens ajuden a comprendre més bé el món en què vivim. Per continuar amb la metàfora

albertiana, que ens mostra «una mar mentida y cierta» que encara sense ser la veritable mar, puga constituir la nostra primera experiència marina. Com deia la xiqueta de la pel·lícula d'Erice: «Tot és mentida, però jo l'he vist viu...». Aquest tipus d'enfocament, basat en les possibilitats epistemològiques d'una experiència vicària, ja té alguna tradició i prestigi acadèmic a les universitats i als centres educatius del nostre país, i els nous plans d'estudi, tendents a integrar el nostre sistema d'ensenyament superior a l'espai únic europeu, així ho reconeixen. Avui ja a ningú no se li acudiria, com a la recelosa mare del poema, prohibir al fill anar al cinema perquè «la mar en el cinema / no es la mar y la mar es». ■

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

FUTURA

NÚM. 22 Tardor 2011

**Cinema
i educació**

ENTREVISTES Nélida Zaitogui **CARPETA** Geografies literàries **DIÀLEGS** Grau en Logopèdia | Grau en Traducció i Mediació Interlingüística
CAMPUS 25 anys dels estudis de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport | L'Estatut dels estudiants | El nou Servei d'Informació i Dinamització